

Scenariusz spotkań edukacyjnych w przedszkolach wokół

ELEMENTARZA tradycji Regionu Kozła

Organizator

Dofinansowano ze środków
Muzeum Historii Polski w Warszawie
w ramach Programu „Patriotyzm Jutra”

CELE I ZAŁOŻENIA:

- zapoznanie dzieci z tradycjami związanymi z Regionem Kozła w kontekście książki „Elementarz tradycji Regionu Kozła”,
- umożliwienie dzieciom bezpośredniego kontaktu z muzyką tradycyjną wykonywaną na żywo w oparciu o tradycyjne instrumenty,
- poznanie brzmienia i charakteru śpiewu białego oraz jego roli w kulturze tradycyjnej,
- poznanie relacji między śpiewem i melodią graną na instrumencie,
- poznanie budowy instrumentów (skrzypce, kozioł biały, kozioł czarny, mazanki) oraz specyfiki gry charakterystycznej dla muzyki tradycyjnej,
- wspólna nauka tańca,
- spotkanie z niegdysiejszą formą zabawy tanecznej,
- poznanie charakteru kultury tradycyjnej poprzez połączenie różnych jej elementów: śpiewu, tańca, muzyki, podkreślenie wartości tego, co dawne – dawnych zwyczajów, melodii, brzmień i zakorzenienie w dzieciach poczucia szacunku względem własnej tradycji.

1. POWITANIE + ROZPOZNAWANIE INSTRUMENTÓW

Prelegentka wita dzieci i wprowadza je w temat spotkania – posłuchamy dzisiaj muzyki, o której można powiedzieć, że jest stara, dawna – co to znaczy? Poprzez muzykę przeniesiemy się odrobinę w czasie do czasów naszych dziadków i pradziadków – posłuchamy muzyki, która wówczas była grana, śpiewana... Następnie prelegentka nawiązuje do regionalności muzyki i instrumentów – dawniej muzyka z jednej części Polski znacznie różniła się od muzyki z innej części Polski – teraz być może tych różnic nie dostrzegamy, ale one były i są wyraźne oraz ważne. Poprzez muzykę będziemy mieli okazję poznać Region Kozła – region, w którym grało się od dawna na wyjątkowym instrumencie – kozle. Poznamy muzykę i tradycje miejsca, w którym teraz się znajdujemy, czyli Waszą muzykę i Wasze tradycje.

Spróbujmy rozpoznać instrumenty, które za chwilę pojawią się wraz z naszymi gośćmi. Nadstawmy jedno ucho (brzmienie skrzypiec zaczyna dobiegać zza scenografii), nadstawmy drugie ucho (słysząc burdon kozła, następnie odzywa się przebierka, a ostatecznie słyszymy te brzmienia razem). Dzieci rozpoznają poszczególne instrumenty – skupienie uwagi dzieci na samym brzmieniu instrumentów. Prelegentka zaprasza gości, którzy pojawiają się wraz z muzyką.

Muzyka: chodzony „Mój Ojciec Wielki” – melodia tradycyjna
kozioł biały + skrzypce

2. PRZEDSTAWIENIE GOŚCI + SKŁAD KAPEL

Prelegentka przedstawia gości spotkania – Martyna Żurek (skrzypce) i Adam Kaiser (kozioł) oraz omawia skład tradycyjnych kapel w poznawanym regionie.

3. KOZIOŁ, SKRZYPCE – OMÓWIENIE INSTRUMENTÓW

Poznanie instrumentów:

- omówienie poszczególnych części kozła,
- zwrócenie uwagi na specyfikę wydobycia dźwięku,
- podkreślenie charakteru różnych surowców, z których wyrabiane są kozły – ludzie budowali niegdyś instrumenty z tego, co mieli pod ręką oraz co zaobserwowali w różnych rzemiosłach – przykładem jest

miech, który związany był z pracą kowala,
- omówienie skrzypiec – rodzaj tworzyw, z których są zbudowane, sposób wydobycia dźwięku, nazwy poszczególnych elementów, specyfika gry,
- krótki fragment gry obu instrumentów – zwrócenie uwagi dzieci na różnice w sposobie gry na instrumentach.

4. SPOSOBY GRY - ANIMACJA

Dzieci naśladowują sposoby gry na poszczególnych instrumentach, podążając za prelegentką.
Muzyka: „Smażyła Baba Lebiodę” – melodia tradycyjna
koziół biały + skrzypce

5. CYCHA / KURENDA – WIEŚĆ O WESELU

Prelegentka wyjaśnia dzieciom, że dawniej muzyka nie służyła tylko rozrywce, miała funkcję użytkową, służyła różnym sytuacjom – przede wszystkim podkreśleniu ślubu i wesela jako bardzo ważnych wydarzeń w życiu człowieka. Muzycy znikają za scenografią, po czym pojawiają się z innym instrumentarium – koziół czarny i mazanki. Prelegentka wyjaśnia powód zmiany instrumentów i zaczynamy przygotowania do wesela. Dawniej muzycy byli potrzebni już przed ślubem, aby pomóc obwieścić wszystkim, że nadchodzi ślub i zaprosić gości na wesele. Był też zwyczaj w Regionie Kozła, że ważne dla danej społeczności wiadomości przekazywano sobie na kartce przyczepionej do drewnianej ryby, zwanej cychą.

Animacja z cychą: po wyjaśnieniu zwyczaju dzieci przekazują sobie rybę z rąk do rąk na tle muzyki. Co jakiś czas muzycy robią pauzę – dziecko, na która wypadnie pauza lub nauczycielka, która znajduje się najbliżej owego dziecka, czyta kolejne zdania wiadomości, a wszyscy próbują rozszyfrować ich znaczenie. W razie wątpliwości zwracamy się do pani Martyny Żurek, która jest ekspertką od gwary. Następnie omawiamy różne aspekty gwary.

Muzyka: „Na Pólku Świtało” – melodia tradycyjna
koziół czarny + mazanki

6. ŚPIEW – POŻEGNANIE PANNY MŁODEJ Z DOMEM

Prelegentka wyjaśnia, że śpiew, który słyszymy w trakcie spotkania, to rodzaj śpiewu, który spotykamy w muzyce tradycyjnej – śpiew biały, najbardziej naturalny sposób śpiewania, który rozwinął się z wołania. Następnie prelegentka wraz z panią Martyną Żurek pokazują, w jaki sposób śpiew naturalny wynika z wołania – nawołują się nawzajem, stopniowo przechodząc do śpiewu.

Prelegentka wyjaśnia dzieciom, że pani Martyna Żurek jako panna młoda będzie teraz śpiewem prosić swoją matkę o zgodę na ślub, a prelegentka jako jej matka, będzie jej odpowiadać – a co odpowie? O tym się przekonamy.

Muzyka: „Matko, matko, matulu moja” – melodia i słowa tradycyjne
koziół czarny + mazanki

7. ZMIANA CZARNEGO KOZŁA NA BIAŁEGO KOZŁA

Muzycy ponownie zmieniają instrumenty na skrzypce i białego kozła – prelegentka wyjaśnia powód zmiany instrumentów – potrzebne było miejsce do tańca, a czarny koziół przez swoją budowę zajmował dużo więcej miejsca niż koziół biały. Ponadto zmiana ta podkreślała zmianę w życiu pary młodej – muzyka pozwalała podkreślić zmianę, jaka następowała w życiu, jak również różny charakter poszczególnych okresów w roku kalendarzowym.

8. GOŁĄBEK

Uczymy dzieci tańca oraz zapraszamy do wspólnej zabawy.

Muzyka: „Spadł Z Pieca Gołąbek” – melodia i słowa tradycyjne
koziół biały + skrzypce

9. ZAKOŃCZENIE

Podsumowanie spotkania oraz podziękowanie muzykom, którzy ze swojej strony dziękują również muzyką. Zaproszenie dzieci do kontynuacji tańca.

Muzyka: „Rajlynder” – melodia tradycyjna
koziół biały + skrzypce

Opracowanie: Karolina Ociepka